

הרבנית מצהירה: „לא אוותר על שום זכות

המלאכה

צד אי מרים טולידאנו, האלמנה הצעירה, אשר האיבה הגלויה של משפחת בעלה המנוח דחפה אותה לנקוט עמדה נוקשה. בגלל יחס זה, נתמלאת חשדנות והחליטה שהיא לא תוותר בשום פנים ואופן על כל זכות מזכויותיה החוקיות.

שני תי נשים הלכו השבוע ברחוב בירושלים, האחת צעירה, לבושה שמלה שחורה פשוטה, והשנייה מבוגרת, אמה של הצעירה. אחרי השתיים צעדו כמה עשרות סקרנים — נשים זקנות, צעירים צוברים בטל ופרחחים קטנים. הם הלכו אחרי הן שתיים וצחקו, צעקו או השמיעו הערות מעליבות.

הצעירה החישה את צעדיה — והקהל רדף אחריה גם הוא בקצב מהיר יותר. עם כל צעד נוספו עוד כמה עוברים ושבים אל קהל הרודפים, שהחל סוגר על השתיים. לפתע פנתה האם לאחור, ובעוד בתה מת' רחקה, תפסה נער שרץ לפני חבריה, משכה אותו בורוצו והשליכה אותו למדרכה. „מה אתם רוצים ממנה?“ צעקה לעבר הקהל, בניב מארוקאי נסער.

לרגע קפא הקהל על מקומו. אך משפני תה האם רוצה להצטרף אל בתה, המשיך לנוע הקהל אחריה. התהלוכה הגיעה למחנה יהודה, פנתה במעלה רחוב יפו. הצעירה ראתה שלט של תחנת משטרה, רצה פנימה לחפש מיקלט. היא פנתה אל הקצין התורן: „אדוני, רודפים אחרי וצוחקים ממני וצועקים כל מיני דברים לא יפים.“ הקצין התבונן בצעירה, בעלת העברית הבלתימהוקצעת. „למה הם רודפים אחריך?“ שאל בהגיון משטרחי. „מה עשית להם?“ „אם כך אתה עונה לי“, השיבה הצעירה, נעלבת, „אין לי מה לדבר.“ „בכל זאת“, המשיך הקצין, „מה עשית להם? סתם ככה לא ירצו אחריך ברחובות!“

הצעירה הרימה את פניה. „אתה יודע מי אני? אני הרבנית טולידאנו.“ עכשיו כבר הבין הקצין את פשר ההתקלות והסקרנות ההמונית. „סליחה גברתי, לא הכרתי אותך“, אמר, „מיד אדאג לך עניין.“ אותה שעה לא היו שוטרים בתחנה; הקצין ביקש וקיבל תגבורת מתחנה אחרת. וכך, כשהשוטרים מפוזרים את ה"סקרנים המעליבים ומלחים אותה בדרכה, סיממה הרבנית טולידאנו את הביקור הראשון שערכה בחוצות העיר, מאז נפטר בעלה.

★ ★ ★

מיטבה בחדר

היא ערכה את הופעתה הציבורית הראשונה אחרי שבת דודתה, הגרה

המתווך

הרב יצחק אבו חצירה, רבה של העיר רמלה ושל העדה המארוקאית בארץ, נתבקש עליי משפחת הרב טולידאנו המנוח לתווך בינה לבין הרבנית ולהגיע להסכם בדרכי שלום. אך מרים טולידאנו אינה רואה בו מתווך נייטרלי.

מות הרב היה אך סימונו של פרק אחד במרשה — ותחילתו של פרק חדש.

בכתבה שהופיעה בשבוע שעבר בעולם הזה, המבוססת על חומר שיופיע בספרו של הרב ש. כרמליה על חיי טולידאנו, נרמז בבירור מה הוא פרק חדש זה — המלמה על הירושה. השבוע הסתבר כי מלחמה זו, שהתנהלה, בעצם, עוד בהיות הרב בחיים, התפתחה בשבועות האחרונים ותקרבנה עתה לשיאה.

סיפרה הרבנית לכתב העולם הזה שביקר אצלה השבוע: „כולם עזבו אותי. די, אני כבר לא אשת השר, אני לא אשת הרב. שכחו אותי. לא יותר גרוע: הם כולם נגדו! אתה רואה איפה אני גרה עכשיו? זה צריך לומר את הכל...“

היא הצביעה על החדר הצנוע מאוד שבו היא מתגוררת עתה. לא היה זה חדר מרווח של מלון המלכים החדש, כי אם חדר אפ' לולי בבית מלון באבד החתיק, במבואות מחנה יהודה. בשני קצות החדר עמדו שתי מיטות ברזל. באמצע: שולחן עץ קטן ושני כיסאות פשוטים. בפניה, בין הדלת לבין ארון הבגדים היחיד, התקיינה אמה של מרים, אסתר סבאג, מיטבת ארעי.

מאז נפטר הרב טולידאנו, עזבה אסתר סבאג את משפחתה ברמלה ונשארה לצד בתה. „בעלי לא עזב“, סיפרה, הוא יושב כל היום בבית ומטפל בילדים הקטנים שלנו. אבל אני לא אחזור, למה שלא רוצה לעזוב את הבת שלי כאן, עד שתקבל צדק. והיא לא תחזור לרמלה, שומעו? מקר מה כאן, בירושלים. כאן תקנה שיכון וכאן תחיה!“

האם ניגשה אל הארון, פתחה אותו. מחר צית איצטבאותיו שימשו ארון מיטבת, עליהן הונחו כמה כליאוכל, קומקום, כיכר לחם, סוכר, קפה. היא הוציאה קומקום, החלה מרתיחה קפה בפניה. הבת התבוננה בה: גות, כנוכחת בימי העבר הקרוב בהם היו מלצרי מלון המלכים מגישים את הכיבוד לאורחים על סם מבריק, בספלים שנשארו את סמל המלון.

„אתה יודע“, אמרה, „רצו שאעזוב את מלון המלכים מיד כשנגמרו שבעת הימים.“ וזאת, על אף ששכר הדירה עבור החדרים במלון המלכים שולם ממילא עליידי משרד הדתות עד סוף חודש אוקטובר — כלומר:

שבוע נוסף, אחרי גמר השבעה. ★ ★ ★

הכרזת מזלזמה

אין כל ספק: זה הדבר המכאיב ביותר בכל מרשת הרבנית טולידאנו. באותה מהירות בה עלתה מן האשפתות — ציפה ממנה העולם כי תרד אליהן בתור הרבנים הכבודים שנהגו לבקר את השר בדירתו ונעלמו. הם עסוקים עתה בני חושים של טוטו בחירות מיוחד במינו: מי ייבחר לשר הדתות ומי לרב ראשי? האם מאלה שיוכרו לרעתם את ביקוריהם אצל הרב טולידאנו?

עסקני משרד הדתות, שכירכרו סביב השר והכריזו על נאמנות ומסירות, דואגים עתה לכסאותיהם. הרבנית אינה גורם מז' לגתי או פוליטי שיכול לעזור להם. „אפילו כשהייתה אזכרה בסוף השבועה, לא נאם אף אחד ממשרד הדתות“, נזכרת האלמנה הצעירה. ואילו בני משפחתו של המנוח מתעלמים לגמרי מקיומה.

אלא שמרים טולידאנו אינה מתכוננת להיעלם מן האופק, רק מפני שהדבר נוח ורצוי לאחריה. היא החליטה כי מעתה תעשה מה שנוח ורצוי לה — ורק לה.

כאשר ביקש, למשל, הרב יצחק אבו חצירה, מיד אחרי פטירת טולידאנו, כי היא תחזור לרמלה, סירבה. גם כאשר ביקש ממנה כי לא תלך בלוחיה, אחרי המיטה, השיבה בסירוב עיקש. היתה זו הכרזה פומבית וגלויה כי מרים טולידאנו אינה מתכוננת לחזור על שום דבר, וכי היא מוכנה ללחום על זכויותיה.

הסביר הרב אבו חצירה לכתב העולם הזה: „נכון, אמרתי לה שלא תלך אחרי המיטה, כי לא רציתי שכל מי שבא ללחיה יסתכל רק עליה. ראתי מה היה בהולחיה: אלפי אנשים באו. וכולם הסתכלו רק עליה והצביעו כל הזמן עליה ואמרו: הנה היא, הנה הרבנית. זה היה חילול כבודו של המנוח. ואני ידעתי שזה יהיה ככה.“

על כך הגיבה מרים: „ולבקש ממני להס' תלק לרמלה, כמו זרה, ולא ללכת להל' חיה — זה נקרא לתת כבוד לרב או לי?“

★ ★ ★

מת עני

מי השבעה היו מעין הפוגה בין מרים טולידאנו לבין משפחת בעלת המנוח, אם כי ברור היה שהאיבה הפעילה התחדש אחרי תום ההפוגה. כי מן היום הראשון שנודע על נשואי הרב, לא בווכזה שום אהבה בין הכלה החדשה לבין משפחת הרב. שני הצדדים התנהגו ברשמיות ובקרירות, וכל אחד מהם היה מוכן למצוא עילה לעלבון בכל מעשה שעשה הצד שכנגד.

כך, למשל, קרה כאשר ביקר יום אחד חתנו של הרב טולידאנו, בדירתו בתל אביב. השעה היתה שעת בוקר מוקדמת, ומרים שפתחה את הדלת לא הספיקה עדיין לשנות תה או קפה. החתן אמר: „שלום.“ היא ענתה: „בוקר טוב.“ אך גרונה היה כה יבש — יתכן גם מן ההתרגשות שגר' מה הופעת איש הצד שכנגד — שקולה לא נשמע.

החתן נעלב ופנה ללכת. „אמרתי לך שלום“, חזר בכעס. רק אז מצאה את קולה: „ואני אמרתי לך בוקר טוב. נא להיבנס.“ לבעלה לא סיפרה על מקרים כאלה, כי על אף שידע מה יחס משפחתו אל האשה הצעירה, לא אהב שיספרו לו על כך. יחסים אלה לא היו סוד משפחתי. כבר עם פירסום הידיעה הראשונה בעיתונים על נשואי טולידאנו, הביעו בני משפחתו התנגדות לצעד זה. בשבועות שלאחר מכן, לא טרחו להסתיר מפני עתונאים את איבתם למרים, בה ראו נטע זר ובלתי־ראוי למשפחתם.

במידה ונפגשו, היה זה בבית הרב, כמעט מבלי להחליף מלה.

אחרי מות הרב, נפסק גם מגע מוגבל ומסוייג זה. בתום השבעה נערכו על קברו שתי אזכרות: אחת צנועה ביותר, בה לא השתתף אפילו מגיין, ושהיה מורכב מהרב' גית ומבני משפחתה הקרובים ביותר. היא יצאה לבית הקברות השכם בבוקר, כדי לא להיפגש שם עם בני המשפחה. אלה הגיעו מתל אביב בעשר בבוקר, השתתפו ב

אזכרה ככר פתחות ד. שה. מלך איש אינ כי יעני גר בדיון תשומתי של שר

על ע

הגיון מ היתה קי פנסיה ל

צד את ש

טענה מרים חצירה להתחנן או בן זכרוננו שראינו חותמנו על השני בית ד רה ש מרים יהולק כרא ציטט באותו או תו בני ו נחתם למו יודעו אבו רק ש